

SUOMI JA EUROOPAN UNIONIN PUOLUSTUKSEN YHTEISET RESURSSIT

MIRVA SALMINEN & JARMO PYKÄLÄ

SISÄLLYS

---

1. Johdanto
2. Puolustuksen resurssit
3. EU:n puolustuksen resurssien rakentuminen
4. Yhteenveto
5. Lähteet

KIRJOITTAJAT

Mirva Salminen on jatko-opiskelija Lapin yliopistossa. Hänen tutkimuksensa käsittelee konfliktitilan kaupallistumista ja yksityisten turva- ja sotilaspalveluyritysten toimintaa.

Jarmo Pykälä on jatko-opiskelija Jyväskylän yliopistossa. Hän on kirjoittanut maanpuolustuksesta, kansalaisjärjestöjen toiminnasta kriisi-alueilla ja asekaupasta.

Tämän selvityksen julkaisuun on saatu Ulkoasiainministeriön myöntämää valtionavustusta Eurooppa-tiedottamista varten. Julkaisu ei edusta Ulkoasiainministeriön mielipidettä.

SaferGlobe Finland on Rauhan ja turvallisuuden tutkimusverkosto. Se tekee laaja-alaista ja käytännönläheistä tutkimusta konfliktien ennaltaehkäisystä, rauhanrakentamisesta ja turvallisuudesta. Lisätietoja verkko-osoitteesta www.saferglobe.fi.

Suomi ja Euroopan Unionin puolustuksen yhteiset resurssit

Taustapaperi 3

Mirva Salminen ja Jarmo Pykälä

© 2012 SaferGlobe Finland ja kirjoittajat

Julkaisun tietoja käytettäessä tai siteerattaessa on mainittava lähde.

Ulkoasu ja taitto: Anssi Vaalio

ISBN (pdf) 978-952-67549-9-4

1. JOHDANTO

Euroopan puolustusviraston (EDA) sotaharjoitus Hot Blade järjestettiin heinäkuussa 2012 Portugalissa. Suomesta harjoitukseen lähetettiin kolme NH90-helikopteria ja 55 sotilasta. Kaikkiaan harjoitukseen osallistui 25 helikopteria ja noin 700 sotilasta. Isäntämaan ja Suomen lisäksi harjoituksen joukot saapuivat Espanjasta, Belgiasta, Itävallasta, Hollannista ja Saksasta.

Pääsikunnan tiedote, kesäkuu 2012

Maanpuolustus on kokenut länsimaissa kaksi suurta mullistusta viimeisten 20 vuoden aikana. Tulevaisuuden tutkijoiden Alvin ja Heidi Tofflerin mukaan¹ teollisesta yhteiskunnasta on siirrytty informaatioyhteiskuntaan. Teollisen yhteiskunnan sodankäynti perustui massoihin eli ”satoihin tuhansiin sotilaisiin ja miljooniin pommeihin”, kun taas informaatioyhteiskunnassa sodankäynti pohjautuu tietoon ja nopeuteen. Siinä missä ennen sotilaallisen kohteen tuhoamiseen saatettiin tarvita kymmeniä lentopommeja, voidaan sama tehtävä nyt suorittaa yhdellä 300 kilometrin päästä laukaistavalla täsmäohjuksella. Muutos näkyy myös sodankäynnin päämäärässä. Aiemmin päämääränä oli tuhota sotilaalliset kohteet, kun nyt tavoitteena on strategisten iskujen ja moninaisin vaikuttamisen keinoin saavuttaa kulloinenkin tavoitetilä ilman, että materiaalista tuhovoi-
maa joudutaan käyttämään minimimäärää enempää. Vaikuttamisen keinot eivät ole pelkästään aseellisia. Niiden rinnalla käytetään elektronisia toimia vastustajan tietoverkkojen ja sitä kautta yhteiskunnan toimintakyvyn heikentämiseksi. Sotilaallisen ulottuvuuden ohella nykyistä sotaa

käydään kolmella muulla ulottuvuudella: taloudellisella, psykologisella ja uskonnollisella. Sodan voittaa se, jolla on paras reaaliaikainen tilannekuva taistelusta, ja joka pystyy sitä tehokkaimmin hyödyntämään. Voittajaa tai häviäjää ei nykyään enää pystytä yksiselitteisesti osoittamaan.

Toiseksi, laajamittaisen sodan uhka on kadonnut Euroopasta. Tilalle on määritelty uusia uhkia: joukkotuhoaseiden leviäminen, järjestäytyneet rikkollisuus, terrorismi, valtioiden haurauden aiheuttamat rauhattomuudet sekä alueelliset aseelliset selkkaukset Euroopan ulkopuolella.² Suomen Turvallisuus- ja puolustuspoliittinen selonteko vuonna 2009 nosti samat asiat keskeisiksi Suomea uhkaaviksi asioiksi.³

Edellä mainitut prosessit ovat vaikuttaneet puolustusvoimien tarvitsemiin resursseihin, näiden hankinnasta aiheutuviin kustannuksiin sekä puolustusvoimien toimintatapoihin. Uusista uhkakuvista vain osaan voidaan vastata sotilaallisella voimalla, ja niissäkin voiman käytöllä saavutettavilla vaikutuksilla on rajansa. Uhkakuvien muutos on yksi syy siihen miksi kansallisten puolustusvoimien materiaaliset resurssit ovat lähentyneet siviiliorganisaatioiden käytössä olevia resursseja. Uusia uhkakuvia ei voida myöskään ratkaista pelkästään Suomessa vaan niihin vaikutetaan valtioiden monenkeskeisellä yhteistyöllä ja sotilaallista voimankäyttöä laajemmalla keinovalikoimalla, johon kuuluvat esimerkiksi diplomatia, siviilikriisinhallinta, kehitysapu ja humanitaarinen apu.

Puolustusmateriaali on teknistynyt, minkä vuoksi sen hankinta-, ylläpito- ja käyttökustannukset ovat nousseet samalla, kun puolustusmateriaalin käyttöikä on laskenut. Finanssikriisiin joutuneille valtioille yhtälö on ollut vaikea. Finanssikriisillä viitataan vuosien 2003–2007 vahvan kasvujakson jälkeen vuonna 2008 alkaneeseen taantumaa. Syitä käänteelle on etsitty monelta eri taholta. On muun muassa esitetty, että velalla rakennetun kasvun synnyttämä globaali kupla puhkesi. Vientivetoiset

kansantaloudet, kuten esimerkiksi Kiina, olivat pitkään luottaneet kotimaisen kulutuksen varaan rakentuvia kansantalouksia, kuten esimerkiksi Yhdysvaltoja. Yksityisellä sektorilla taas oli annettu liian laveasti luottoa. Tätä oli tapahtunut nimenomaan asuntolainoituksessa. Samanaikaisesti puutteet finanssimarkkinoiden ja erityisesti johdannaismarkkinoiden valvonnassa johtivat globaalin rahoitusjärjestelmän ongelmiin. Tämä ruokki epäluottamusta taloutta kohtaan. Edellä mainittuihin toimiin liittyvät riskit lopulta realisoituivat, ja julkisen vallan oli turvattava velkojien saamiset estääkseen koko globaalia talousjärjestelmää kaatumasta. Lyhyesti ilmaisten finanssikriisin synnyssä oli kyse siitä, että rahoituslaitosten toiminnan, yksityisen kulutuksen ja investointien velkavetoinen kasvu loppui, koska lisärahoitusta ei ollut saatavilla. Maailmantalous ajaa vielä tälläkin hetkellä jarrut päällä.⁴ Puolustuksen saralla säästöjä on haettu yrittämällä jakaa resursseja ja kustannuksia valtioiden välillä.

Euroopan unionin jäsenvaltiot sitoutuivat Lissabonin sopimuksessa kehittämään asteittain yhteisiä sotilaallisia voimavarojaan. Ne valtuuttivat Euroopan puolustusviraston (EDA) vastaamaan voimavarojen kehittämisestä, tutkimuksesta ja hankinnasta. Yhteistyö on nähty järkevämmäksi kuin se, että jokainen maa kehittäisi ja hankkisi yksinään kaikki tarvitsemansa sotilaalliset resurssit. Samalla on käsitteellisesti siirrytty Euroopan turvallisuus- ja puolustuspolitiikasta (European Security and Defence Policy) Yhteiseen turvallisuus- ja puolustuspolitiikkaan (Common Security and Defence Policy), mikä retorisen siirtymän ohella on yhteisöllisyyden ilmaus ja kertoo yhteistyön lisääntymisestä. Tästä huolimatta EU:n ulko- ja turvallisuuspolitiikkaa koskeva päätöksenteko on edelleen jäsenvaltioiden hallitusten välistä ja siten vapaaehtoista, ei siis esimerkiksi yhteisömenettelyn piiriin kuuluvaa. Jokainen jäsenvaltio osallistuu yhteistä turvallisuus- ja puolustuspolitiikkaa koskevaan päätöksentekoon kansallisista lähtökohdistaan käsin, eikä EU:n instituutioilla ole juuri sananval-

taa päätöksenteossa. Puolustusyhteistyön syventymistä kaavaillaan monikerroksiseksi prosessiksi, jossa kukin jäsenvaltio sitoutuu yhteistyöhön, mutta omien kykyjensä ja tarpeidensa vaatimalla tasolla. Eurooppalainen sotilaallinen yhteistyö vaikuttaa vääjäämättä Suomen käyttämään kalustoon, huoltovarmuuteen ja joukkojen toimintaan, ehkä myös maanpuolustustahtoon.

Tämä taustapaperi kokoaa yhteen keskeisen ajankohtaisen keskustelun Suomen maanpuolustuksen, varsinkin sen joukkorakenteen, uudistamisesta selvittämällä EU:n puolustuksen resursseja Suomen näkökulmasta.

2. PUOLUSTUKSEN RESURSSIT

Sota, luonnonkatastrofi tai muu vakava kriisi voi vaurioittaa Suomen perusinfrastruktuuria. Sähkö- ja vesijohtoverkoston toimimattomuus vaikeuttaa arkielämää, sillä esimerkiksi ilman sähköä yksikään tehdas ei toimi. Polttoainetta taas tarvitaan, koska Suomi on pitkien etäisyyksien maa, jossa ilman bensiiniä ei kuljeta töihin tai kauppaan ostamaan ruokaa. Internet-yhteyksien kaatuminen ei lopeta ainoastaan Facebookin ja sähköpostin käyttöä vaan myös kaikki virastojen ja yritysten tietojärjestelmät toimivat verkossa. Toimiakseen yhteiskunnan on kyettävä turvaamaan kriittinen infrastruktuuri ja tuotanto, joihin kuuluvat seuraavat:

- Infrastruktuuri: esimerkiksi veden- ja sähkön jakeluverkko, tavaroiden kuljetus, pankkien tietojärjestelmät ja maantieverkosto
- Kriittinen tuotanto: esimerkiksi energialaitokset, elintarvikehuolto ja terveydenhuolto

Suomen sotilaalliseen puolustamiseen tarvitaan yhteiskunnallisten resurssien lisäksi erityisiä sotilaallisia resursseja. Niitä kutsutaan sotilaallisiksi suorituskyvyiksi, ja ne voidaan jakaa henkisiin (maanpuolustustahto) sekä materiaalsiin. Yksityiskohtaisemmin tarkasteltuna ne ovat seuraavat:

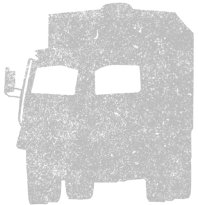

Sotilaat

Suomella on 350 000 sotilasta, mikä on noin 6,6 prosenttia maan koko väestöstä. EU-mailla on sotilaita keskimäärin noin 0,5 prosenttia väestöstä. Suomessa sotilaiden määrää ollaan tällä hetkellä vähentämässä 230 000:een eli 4,3 prosenttiin väestöstä.

Suomen sotilaista suurin osa on reservissä, josta heidät kriisitilanteessa saadaan kutsuttua palvelukseen vasta useiden päivien kuluttua. Äkillisen sotilaallisen kriisin kohdatessa valmiudessa on noin 33 900 sotilasta, joista 62 prosenttia on varusmiespalvelustaan suorittavia nuoria miehiä ja naisia. Heidän suorituskykynsä taistelussa on erilainen kuin ammattisotilaan, jolla on jo taistelukokemusta esimerkiksi Afganistanista. Suurin osa EU-maiden puolustusvoimien miehistöstä koostuu ammattisotilaista. Suomen ohella viisi EU-maata turvautuu asevelvollisuuteen, joskin näissä maissa asevelvollisuus on järjestetty hyvin eri tavoin eikä suoraa vertailua maiden välillä voi tehdä. Ammattiarmeijat taas palvelevat eri tarkoitusta kuin asevelvollisuuteen pohjautuvat järjestelmät. Valinta puolustuksen järjestämisen tavasta on puolustuspoliittinen ratkaisu, joka perustuu uhkakuviin ja käytettävissä sekä hankittavissa oleviin resursseihin.

Kulkuneuvot

Armeijan kulkuneuvot voidaan jakaa ajoneuvoihin ja asealustoihin. Ajoneuvojen tehtävänä on kuljettaa sotilaita ja tavaroita paikasta toiseen. Niitä ovat esimerkiksi pakettiautot, kuorma-autot, traktorit, polttoainerekat, ambulanssit ja kuljetushelikopterit. Asealustojen tarkoituksena on tuottaa tulivoimaa. Sellaisia ovat esimerkiksi panssarivaunut, taisteluhelikopterit, hävittäjät ja sotalaivat. Vuonna 2007 Suomella oli 124 panssarivaunua, 63 hävittäjää ja 15 sotalaivaa. Vertailun vuoksi mainittakoon, että Ruotsilla oli tuolloin 280

panssarivaunua, 150 hävittäjää, 10 sotalaivaa ja viisi sukellusvenettä⁵. Vuoden 2007 jälkeen Ruotsi on vähentänyt sotilaallisia resurssejaan.

Aseet ja ammukset

Nämä ovat niin kutsuttuja kovia eli aseita ja ammuksia. Aseet ovat niin rynnäkkökivääreitä, panssarintorjuntaohjuksia kuin kenttätykkejä.

Muut sotatarvikkeet

Puolustusvoimat tarvitsee edellä mainittujen sotatarvikkeiden lisäksi monenlaista kalustoa kuten esimerkiksi viestilaitteita, kenttäkeittiöitä ja teltoja.

Raha

Suomi käytti sotilaallisiin resursseihin vuonna 2010 yhteensä 2,73 miljardia euroa. Se oli noin 1,5 prosenttia bruttokansantuotteesta ja 5,5 prosenttia valtion kokonaismenoista.⁶ Näillä luvuilla Suomi lukeutuu EU:n keskitasoon. Pienelle kansalle ne ovat kuitenkin suuria summia suhteessa väkilukuun, ja Suomen puolustusmenot suhteessa asukasluukuun olivatkin EU:n neljänneksi suurimmat.

Puolustusbudjetista yhä suurempi osuus käytetään päivittäisten toimintamenojen maksamiseen sekä olemassa olevan kaluston ylläpitämiseen ja modernisointiin, jolloin rahaa ei jää uusiin aseisiin ja varusteisiin samassa määrin kuin aikaisemmin.⁷ Uusi sotavarustus on teknistä ja kallista. Esimerkiksi reservistä palvelukseen kutsutavalle sotilaalle jaetaan kumisaappaat, teräskypärä ja kiinalainen rynnäkkökivääri. Ne eivät tarjoa samanlaista suojaa ja tehokkuutta taistelussa kuin uusi sirpaleilta suojaava taisteluliivi, kevyt kevlar-kypärä varustettuna pimeänäkölaitteella, radioyhteys ryhmän muihin taistelijoihin sekä

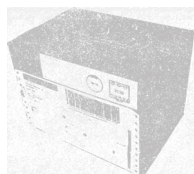
moderni rynnäkkökivääri punapistetähtämellä. Tämä kuitenkin maksaa. Ensiksi mainitun varustuksen hinta on noin 200 euroa, kun taas jälkimmäisen kulut ovat noin 15 000 euroa taistelija kohtaan.

SISU

Maanpuolustustahto

Maanpuolustustahto on hankalasti määriteltävissä oleva käsite. Sitä on Suomessa tehdyissä tutkimuksissa yleensä mitattu niin sanotulla klassisella mittarilla kysymällä: ”Jos Suomeen hyökätään, niin olisiko suomalaisten puolustauduttava aseellisesti kaikissa tilanteissa, vaikka tulos näyttäisi epävarmalta?” Täten kyseessä on kansalaisten jonkinasteinen tunnepitoinen asenne esimerkiksi valtion, alueen, kulttuurin tai identiteetin säilyttämistä kohtaan. Suomessa maanpuolustustahto on noussut 1970-luvulta lähtien saavuttaen 1990-luvulla tason, jossa lähes 80 prosenttia vastasi kysymykseen ”kyllä”. Siitä lähtien maanpuolustustahto on pysytellyt samalla tasolla.⁸

Maanpuolustustahto pitää sisällään myös poliittisen halukkuuden ja päätöksen maan puolustamiseen. EU-jäsenyys mainitaan tekijäksi, jolla on ollut vakauttava vaikutus maanpuolustustahtoon. Samalla suomalaiset ovat alkaneet mieltämään EU:n keskeiseksi turvallisuuden lähteeksi ja katsovat niin Suomen EU-jäsenyyden kuin osallistumisen unionin yhteiseen puolustukseen lisäävän turvallisuutta.⁹ Maanpuolustustiedotuksen suunnittelukunnan helmikuussa 2012 julkaiseman tutkimuksen¹⁰ mukaan suomalaisista puolet arvioi maamme jäsenyyden EU:ssa (53 %) ja Suomen osallistumisen EU:n yhteisen puolustuksen järjestämiseen (52 %) lisäävän Suomen turvallisuutta. Niiden turvallisuutta lisäävää vaikutusta ei tosin koettu helmikuussa 2012 niin suureksi kuin aiemmin.

Huoltovarmuus

Huoltovarmuuskeskuksen mukaan huoltovarmuus tarkoittaa kykyä yhteiskunnan resurssien ylläpitämiseen ja niiden toimi-

vuuden turvaamista.¹¹ Vastaavasti sotilaallinen huoltovarmuus tarkoittaa kykyä sotilaallisten resurssien ylläpitämiseen ja niiden toimivuuden turvaamista. Tässä paperissa keskitymme yksinomaan sotilaallisiin resursseihin.

Jos Suomi joutuu aseellisen selkkauksen osapuoleksi, ovat resurssivarastot nopeasti loppuun käytetyt. Tämän takia niitä on kyettävä täydentämään itse, ja tarvittaessa hankkimaan ulkomailta lisää. Kyky ulkomaisen sotilaallisen avun vastaanottamiseen edellyttää, että Suomessa on käytössä vastaavanlaisia aseita ja ammuksia kuin niillä mailla, joilta sotilasapua odotetaan. Lisäksi infrastruktuurin ja voimassa olevien sopimusten on mahdollistettava yhteistyön toimivuus käytännössä. Näitä kaikkia tehtäviä toteutetaan standardoimalla varusteita ja tuotantoprosesseja. EU:lla ei ole käytössä omaa sotilasstandardia vaan se käyttää Naton AQAP-standardeja.

Kyky tuottaa sotilaallisia resursseja edellyttää, että tehtaiden tuotantolinjat voidaan tarpeen mukaan muuttaa tuottamaan sotilaallisia resursseja. Suomalaisen teollisuuden siirtyminen ulkomaille ja tehtaiden sulkeminen ei vie vain työpaikkoja vaan vaikuttaa myös maan sekä sotilaalliseen että muuhun huoltovarmuuteen. Toiseksi, tehtaiden on saatava tarvittavia raaka-aineita, minkä vuoksi Suomen on ylläpidettävä mahdollisen kriisin aikana hyviä suhteita raaka-aineita tuottaviin maihin. Kolmanneksi, tehtaissa on oltava riittävä tuotantoteknologia ja siihen liittyvä tietotaito. Käytännössä tämä tarkoittaa, että tarvitsemme korkeaa teknologiaa ja ammattitaitoista työvoimaa.

Huoltovarmuuden kannalta olennaista ei ole kriisin syy vaan sen vaikutus talouden ja yhteiskunnan toimintaan. Yritykset pyörittävät suurta osaa yhteiskunnan kriittisistä toiminnoista. Valtion on siksi varmistettava, että ne tekevät näin myös kriisioloissa. Yritysten voimavarat eivät

yksin riitä ylläpitämään valtion perustoimintoja vaan tarvitaan myös vi-ranomaisten toimintaa. Ilman yritysten taloudellista toimintaa valtion rahavarat taas hupenevat nopeasti, ja sotilaallisestikin vahvan valtion suorituskyvystä tulee heikko. Globaalit markkinat eivät kuitenkaan ole valtioiden määräysvallassa samalla tavalla kuin aikaisemmat kansallisesti varjellut markkinat¹², mikä aiheuttaa lisää päänsärkyä muun muassa so-tilaallisen huoltovarmuuden suunnittelijoille.

3. EU:N PUOLUSTUKSEN RESURSSIEN RAKENTUMINEN

Euroopan unionin jäsenvaltiot päättivät vuonna 2004 kehittää sotilaal-lista yhteistyökykyään. Ne perustivat Euroopan puolustusviraston (Eu-ropean Defence Agency, EDA)¹³ koordinoimaan voimavarojen kehittä-mistä, tutkimusta ja hankintoja. EDA:n budjetti oli vuonna 2007 noin 22 miljoonaa euroa, ja sen jälkeen se on ollut vuoteen 2010 asti noin 29-32 miljoonaa euroa. Uudempia lukuja ei tätä kirjoittaessa ole vielä saa-tavilla. Budjetista noin viidennes käytetään erilaisiin hankkeisiin ja lo-pput viraston kuluihin. Budjetin ulkopuolella EDA koordinoi resurssien kehittämishankkeita. Vuonna 2009 niitä oli meneillään 170 miljoonan euron arvosta.¹⁴ Lisätietoja EDA:sta sen verkkosivuilta (www.eda.europa.eu) ja Eurooppatiedotuksen kirjasta EU:n tiivistävä puolustus – Euroo-pan puolustusvirasto.¹⁵

EDA:n tarkoituksena on auttaa EU:n jäsenvaltioita¹⁶ käyttämään noin 200 miljardin euron sotilasbudjetit tehokkaammin, koska yhdelläkään jäsenvaltiolla ei ole realistista mahdollisuutta toimia yksinään. Englan-niksi tästä yhteistoiminnasta käytetään nimitystä pooling and sharing eli yhteenkokoaminen ja yhteiskäyttö (ks. laatikko alla). Tässä on hyvä muistaa, että monet EU-maat ovat myös Nato-maita ja että ne jakavat sa-moja resursseja kummankin yhteisön käyttöön. Tämä tarkoittaa sitä, että jos esimerkiksi Saksa ilmoittaa antavansa EU:n taistelujoukkojen käyt-töön 20 000 sotilasta, ovat nämä sotilaat samoja, jotka se on luvannut antaa myös Naton käyttöön. Monelle EU:n jäsenmaalle Nato on ensisi-jainen sotilaallinen yhteistyötoimija, mikä rajoittaa maiden halukkuutta

kehittää unionin resursseja. Yhdysvaltojen ulkopoliittiset intressit ovat nykyään pääasiallisesti Aasiassa, jonne se on siirtänyt sotilaallista voimaansa Euroopasta, mikä vaikuttaa Euroopan turvallisuusrakenteeseen ja Naton rooliin. Tämän on nähty lisäävään EU:n tarvetta yhteistyöhön. Toiset maat taas haluavat jatkossakin tukeutua vahvasti kansalliseen puolustuskykyyn, mikä samoin vähentää niiden osallistumisintoa.

MIKÄ POOLING & SHARING?

Pooling and sharing on termi, jolla tarkoitetaan sotilaallisten resurssien yhteistä tuotantoa ja jakamista. Sen suomenos kuuluu: Valmiuksien ja tukirakenteiden yhteen kokoaminen ja yhteiskäyttö.¹⁷ Tässä taustapaperissa siitä käytetään lyhyempää muotoa yhteenkoaminen ja yhteiskäyttö. Toiminnan tavoitteena on kasvattaa tehokkuutta.

Resurssien tuottaminen yhdessä vaikuttaa niin osallistuvaan jäsenvaltioon kuin itse resursseihin. Yhteistoiminnan avulla jäsenvaltio, kuten Suomi, voi osallistua hankkeisiin, joihin sillä ei itsellään olisi muuten varaa. Tällaisia ovat esimerkiksi ilmakuljetuskyvyn eli raskaiden kuljetuskoneiden ja ilmatankkauskaluston hankkiminen. EDA päätti jälkimmäisen hankkimisesta Libyan ilmapommitusten jälkeen, koska se on tähän asti joutunut nojaamaan Yhdysvaltojen kalustoon. Jäsenvaltio voi myös hankkeiden avulla kasvattaa omaa erityistä osaamistaan ja edistää alan teollisuutta. Tästä esimerkkinä on Suomen osallistuminen ohjelmistoradioprojektiin (ESSOR) usean kymmenen miljoonan euron panostuksella. EU:n

tavoitteena on ollut, että jäsenvaltiot määrittelevät itselleen tärkeät resurssit ja osallistuvat sitten niiden kehittämiseen. Moni EU-jäsenmaa kehittää resurssejaan myös Naton kehysten sisällä tai itselleen läheisten maiden kanssa, kuten Suomi tekee yhdessä Norjan ja Ruotsin kanssa. EU on halunnut vaikuttaa resurssituotantoon määrittelemällä ne resurssit, joita jäsenmaiden yhteistyöllä tuotetaan.

EDA:n ohella EU:n puolustuksen yhteisiä resursseja koskevia päätöksiä ja ohjausta antavat:

- Eurooppa-neuvosto
- EU:n poliittisten- ja turvallisuusasioiden komitea (PSC)
- EU:n sotilaskomitea (EUMC)

Päätöksentekoa ja ohjausta tukevaa tietoa tuottavat:

- EU:n turvallisuusalan tutkimuslaitos (ISS)
- EU:n satelliittikeskus (EUSC)

Konkreettista koulutusta antaa:

- European Security and Defence Collegen (ESDC) verkosto

Unionin ulkosuhdehallintoon kuuluu tai sen osaksi ollaan rakentamassa myös muita toimijakokonaisuuksia, joista lisätietoa saa muun muassa ulkosuhdehallinnon internet-sivuilta (www.eas.europa.eu). Unionin rakenteiden sisällä kunkin jäsenmaan kansalliset hallinnot ja puolustusrakenteet osallistuvat olennaisesti päätöksentekoon, ohjaukseen ja toteuttamiseen.

Ulkoasiain ja turvallisuuspolitiikan korkean edustajan Catherine Ashtonin johtamalla EU:n ulkosuhdehallinnolla on koordinoiva rooli parlamentin ja komission välillä. Lisäksi EU:n mandaatilla toimivilla ja toimineilla erilaisilla kriisinhallinta- ja harjoitusoperaatioilla on ja on ollut omat ad hoc -rakenteensa. EU:n operatiivista keskusta (EU Operations Centre) käytettiin ensimmäisen kerran vuonna 2012 koordinoimaan ja vahvistamaan sotilaallista ja siviilikriisinhallintaa Afrikan sarvessa.

Mitä EU:ssa kehitetään yhdessä

Tulevaisuusvisioissa EU:n puolustuksen yhteisten resurssien kehittämisen on ehdotettu perustuvan kolmen D:n – ei duplikaatiota, decouplin-

gia (irrationaalisia toimintoja) eikä diskriminaatiota – periaatteelle. Unionin alueella pirstoutunut ja yksinomaan kansallisia etuja palveleva resurssien tuotanto olisi järjestettävä uudelleen erikoistumisen ja luottamuksen periaatteille. Tämän oletetaan parantavan tuotannon kustannustehokkuutta, poistavan turhaa päällekkäisyyttä ja luovan kilpaillut puolustusteollisuusmarkkinat EU:n alueelle. Esimerkiksi panssaroituja pyörillä kulkevia ajoneuvoja valmistetaan kahdeksaa eri merkkiä, kun huomattavasti suuremmissa sotilasvaltioissa Yhdysvalloissa niitä valmistetaan

vain kahta merkkiä. Haasteeksi ja poliittiseksi ongelmaksi prosessissa on määrittely kansallisen vaikuttamisen kaventuminen.¹⁸ EU:n parlamentin esityksessä tämä ongelma on väistetty esittämällä yhteistyön lisääminen välttämättömänä. Yhteistyötä tulisi tehdä puolustussuunnittelussa, tutkimuksen ja teknologian kehittämisessä, teollisuudessa erityisesti fuusioimalla yrityksiä, optimoimalla puolustushankintoja ja poistamalla markkinaesteitä.¹⁹

EDA:ssa on meneillään useita yhteishankkeita kuten esimerkiksi MARSUR eli merialueiden tilannekuvan ja valvonnan kehittämishanke, jossa Suomi on toiminut johtovaltiona. Toinen hanke on ollut helikopterikoulutuksen järjestäminen, josta esitimme lainauksen johdannon alussa. EU:n ehkä tärkein hanke on satelliittien hankkiminen sotilaskäyttöön, ja sitä on toteutettu niin Galileo-siviilisatelliittihankkeen kuin EDA:n SATCOM-hankkeessa.

Suomen hankinnoista 4 prosenttia (n. 30 milj. €) tehdään yhdessä muiden maiden kanssa. Vertailun vuoksi Saksa tekee hankinnoistaan yhdessä muiden kanssa 13 prosenttia, Ranska 22 prosenttia ja Ruotsi sekä Iso-Britannia 29 prosenttia.²⁰ Osalla maista on halua tehdä paljon enemmän yhdessä. Syyskuussa 2011 Ranska, Saksa, Italia ja Espanja lähettivät kirjeen EU:n Catherine Ashtonille, jossa ne vaativat EU:n sotilasyhteistyön lisäämistä. Ne olivat aiemmin ehdottaneet niin kutsuttua ”Weimarin aloitetta”, jolla olisi perustettu EU:n pysyvä sotilaspäämaja. Se kaatui Ison-Britannian vastustukseen, minkä jälkeen mainitut viisi muuta maata päättivät edetä asiassa ilman sen tukea.

FAKTA

Maanpuolustustiedotuksen suunnittelukunnan helmikuussa 2012 julkaiseman tutkimuksen²¹ mukaan suomalaisista yli puolet (61 %) katsoo Euroopan unionin puolustamisen olevan Suomen Puolustusvoimien sotilaallinen tehtävä. Suomen turvallisuuden arvioitiin vähentyvän kaikkein eniten, jos ulkomainen omistus lisääntyy Suomen talouselämässä (51 %). Kaikkein eniten huolta aiheuttanut tekijä oli Euroopan talouden näkymät (38 %). Suomalaisien turvallisuuden voidaan siis sanoa olevan Euroopassa ja taloudessa.

4. YHTEENVETO

”EU:n turvallisuus- ja puolustuspoliittinen yhteistyö etenee, kun eurooppalaiset ottavat yhä enemmän vastuuta maanosansa ja sitä ympäröivien alueiden turvallisuudesta. Osa jäsenvaltioista saattaa syventää sotilaallista yhteistyötä keskenään unionin rakenteiden puitteissa. (---) Suomen riippuvuus muista unionin maista puolustusvoimien suorituskyvyn kehittämisessä ja ylläpitämisessä kasvaa turvallisuus- ja puolustuspoliittisen yhteistyön tiivistämisessä ja teknologisen kehityksen seurauksena. Osallistuminen EDA:n toimintaan tukee Suomen kansallisen puolustuksen ja kriisinhallintakyvyn kehittämistä”.

Puolustusministeriön tulevaisuuskatsaus, sivu 6.

Uhkakuvien muututtua puolustusvoimat tarvitsee uudenlaisia resursseja ja sodankäynnistä on tullut teknisempää sekä ammattimaisempaa. Tällöin Suomi ei, niin kuin ei mikään muukaan valtio, kykene tuottamaan itse kaikkia tarvitsemiaan yhteiskunnallisia ja sotilaallisia resursseja. Tällä hetkellä se kuitenkin tuottaa sotilaalliset resurssinsa itse.

Resurssien tuottaminen yhdessä niin EU:n, Naton kuin maaryhmien kesken vaikuttaa niiden ja kansallisten puolustusvoimien toimintaan. Ensinnäkin resurssien tulee olla keskenään yhteensopivia. Tämä edellyttää standardointia ja vähemmän eri malleja samoista resursseista. Toiseksi valtio ei voi täysin määrittellä omia tarpeitaan vaan sen on mukaudutta-

va siihen mitä on saatavilla. Kolmanneksi sotilaallinen toiminta muuttaa valtion resursseja: ennen pitkää valtiolla on käytössään samoja tai hyvin samanlaisia resursseja kuin muillakin. Neljänneksi resurssit ja niiden saatavuus vaikuttavat valtion huoltovarmuuteen. Huoltovarmuuden ohella muillakin yhteiskunnan osa-alueilla ja politiikkalohkoilla sisäinen ja ulkoinen turvallisuus kietoutuvat yhä läheisemmin yhteen. Resursseja ja niiden tuottamisen tapaa ei siksi voida selkeästi jakaa kansallisiin ja ylikansallisiin, sisäisiin ja ulkoisiin tai muihin vastaaviin lokeroihin.

Lopuksi yhteistyö kasvattaa keskinäistä riippuvuutta mikä tarkoittaa, että valtioiden välistä luottamusta on kasvatettava myös poliittisella tasolla.

- 1 Alvin ja Heidi Toffler (1994) Sodan ja rauhan futurologia. Otava, Helsinki.
- 2 Turvallisempi Eurooppa oikeudenmukaisessa maailmassa. Euroopan unionin turvallisuusstrategia, 12.12.2003. Elektronisesti URL: <<http://www.consilium.europa.eu/uedocs/cmsUpload/031208ESSIIFI.pdf>>, katsottu 20.11.2012.
- 3 Suomen turvallisuus ja puolustuspolitiikka. Valtioneuvoston selonteko 23.1.2009. Elektronisesti URL: <<http://valtioneuvosto.fi/tiedostot/julkainen/pdf/2009/turvallisuus-ja-puolustuspoliittinen-selonteko/selonteko.pdf>>, katsottu 20.11.2012.
- 4 Finanssikriisi: miten maailma on muuttunut? Elinkeinoelämän tutkimuslaitos ETLA, 29.10.2008. URL: <http://www.etla.fi/files/2192_finanssikriisi_tiedote.pdf>, katsottu 29.9.2012.
- 5 Taskutietoa maanpuolustuksesta. Puolustusvoimat 2009.
- 6 Suomen puolustusministeriön verkkosivu, ”Puolustusmenojen osuus valtion kokonaismenoista” ja ”Puolustusbudjetin osuus bruttokansantuotteesta”. Elektronisesti URL: <<http://www.defmin.fi/index.phtml?s=118>>, katsottu 20.11.2012.
- 7 Vuosikertomus 2011, Puolustusvoimat.
- 8 Risto Sinkko (2010) ”Maanpuolustustahdon mittaamisen vaiheita ja haasteita” teoksessa Sampo Terho (toim.) Näkökulmia maanpuolustustahtoon. Maanpuolustuskorkeakoulu, Johtamisen ja sotilaspedagogiikan laitos. Julkaisusarja 2/2010, Artikkelikokoelmat No. 5, pp. 5-49.
- 9 Risto Sinkko (2010) ”Maanpuolustustahdon mittaamisen vaiheita ja haasteita” teoksessa Sampo Terho (toim.) Näkökulmia maanpuolustustahtoon. Maanpuolustuskorkeakoulu, Johtamisen ja sotilaspedagogiikan laitos. Julkaisusarja 2/2010, Artikkelikokoelmat No. 5, pp. 5-49.
- 10 Suomalaisten mielipiteitä ulko- ja turvallisuuspolitiikasta, maanpuolustuksesta ja turvallisuudesta. Tiedotteita ja katsauksia (helmikuu 2012). Maanpuolustustiedotuksen suunnittelukunta MTS, Puolustusministeriö.
- 11 Huoltovarmuuskeskuksen verkkosivu. Elektronisesti URL: <www.huoltovarmuus.fi>, katsottu 20.11.2012.
- 12 Puolustusministeriön tulevaisuuskaatsaus, Puolustusministeriö. Elektronisesti URL: <http://www.defmin.fi/files/693/Tulevaisuuskaatsaus_PLM.pdf>, katsottu 20.11.2012.
- 13 EU:n tiivistävä puolustus – Euroopan puolustusvirasto. Eurooppatietoa Nro 193/2009, Ulkoasiainministeriö.
- 14 EDA:n verkkosivut. Elektronisesti URL: <<http://www.eda.europa.eu>>, katsottu 25.6.2012.
- 15 Erkki Aalto, Sanna Laaksonen, Hanna Ojanen, Olli Ruutu ja Teija Tiilikainen (2009) EU:n tiivistävä puolustus – Euroopan puolustusvirasto. Eurooppatiedotus, Ulkoasiainministeriö.
- 16 Tanska ei osallistu EDA:n toimintaan ja EU:n ulkopuolisista maista siihen osallistuu Norja.
- 17 Ks. esimerkiksi Harri Mikkola, Jukka Anteroinen, Ville Lauttamäki (2012) Uhka vai mahdollisuus? Suomi ja Euroopan puolustus- ja turvallisuusmarkkinoiden muutos. Ulkopoliittinen instituutti. FIIA Report 33.
- 18 Ks. esimerkiksi Giovanni Faleg ja Alessandro Giovannini (2012) The EU between Pooling & Sharing and Smart Defence. Making a virtue of necessity? Centre for European Policy Studies.
- 19 Harri Mikkola, Jukka Anteroinen, Ville Lauttamäki (2012) Uhka vai mahdollisuus? Suomi ja Euroopan puolustus- ja turvallisuusmarkkinoiden muutos. Ulkopoliittinen instituutti. FIIA Report 33, s.139.
- 20 Defence Data: EDA National Participating Member States in 2010. EDA.
- 21 Suomalaisten mielipiteitä ulko- ja turvallisuuspolitiikasta, maanpuolustuksesta ja turvallisuudesta. Tiedotteita ja katsauksia (helmikuu 2012). Maanpuolustustiedotuksen suunnittelukunta MTS, Puolustusministeriö.

Ajatuksia jotka muuttavat maailmaa.

www.SaferGlobe.fi

ISBN 978-952-67549-9-4 (PDF)